

مسئولیت‌پذیری

مسئولیت‌پذیری مفهومی است که باید از کودکی آموخته شود. بسیاری از مشکلاتی که در جوامع بزرگ و کوچک وجود دارد، به دلیل مسئولیت‌پذیری نبودن انسان‌ها و پاسخگو نبودن آن‌هاست. وقتی انسان‌ها در قبال سلامت، رفاه، خوش‌حالی و آرامش خود و دیگران، یا در قبال طبیعت و دنیای پیرامونشان بی‌تفاوت باشند، یعنی از کودکی به خوبی مفهوم مسئولیت‌پذیری را فرا نگرفته‌اند. مسئولیت‌پذیری یعنی توانایی پذیرفتن، پاسخگو بودن و به عهده گرفتن کاری که از کسی درخواست می‌شود.

اگر از دانش‌آموزان بپرسید مسئولیت‌پذیری چیست، ممکن است هر کدام آن را به گونه‌ای متفاوت تعریف کنند.

مسئولیت‌پذیری بخش مهمی از رشد شخصیت کودک است که در گام نخست باید در خانواده آموزش داده شود. معمولاً کودکانی که والدینی مسئول و پاسخگو دارند، این الگوی مهم را به خوبی و درستی یاد می‌گیرند، اما این همه‌ی داستان نیست و مدرسه و محیط آموزشی نیز در آموزش و رشد مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان نقش بسیار مهمی دارند. اگر محیط تربیتی مناسب باشد، این استعداد به خوبی در دانش‌آموزان شکوفا می‌شود. مسئولیت‌پذیری ویژگی مهمی در موفقیت همه‌ی افراد است. از دانش‌آموزان بخواهید برای مسئولیت داشتن و مسئولیت‌پذیری مثال بزنند. می‌توانید خودتان هم برای تفهیم بهتر مسئولیت‌پذیری مثال‌های ساده‌ای بیان کنید. مثال‌های متعدد دانش‌آموزان را به تفکر و چالش می‌کشانند.

مطرح کنید: هر روز که از مدرسه به خانه برمی‌گردید، مادر برایتان غذا آماده کرده است. حال تصور کنید امروز که از راه می‌رسید، مادر سخت بیمار شده و خوابیده است. برای او چه می‌کنید؟ پاسخ‌های دانش‌آموزان را بشنوید. فرصت دهید فکر کنند و پاسخ دهند. از میان پاسخ‌ها، آن‌هایی را که مفهوم مسئولیت‌پذیری را بهتر نشان می‌دهند، انتخاب کنید و روی تخته بنویسید.

مثال دیگری مطرح کنید: زنگ بعد امتحان ریاضی دارید. دوست و هم‌کلاسی شما ناراحت و مضطرب است. دلیلش را می‌پرسید و جواب می‌دهد جامدادی و گونیا و نقاله‌اش را در خانه جا گذاشته است. برای دوستان چه کاری می‌توانید انجام دهید؟

یا اینکه مثال بزنید: تصور کنید روی صندلی اتوبوس نشسته‌اید. خانمی که بچه‌ی کوچکی در بغل دارد، وارد اتوبوس می‌شود و جلوی شما می‌ایستد. آیا حاضرید بایستید و جای خود را به او بدهید؟ پاسخ‌های دانش‌آموزان را با دقت بشنوید. حتی از آن‌ها بخواهید درباره‌ی پاسخ یکدیگر نظر بدهند. فرصت تفکر و چالش را برای کلاس فراهم آورید.

مطرح کنید: با خودتان تصور کنید روز تعطیل است. پدرتان خانه است. شیلنگ آب را گرفته است روی خودرو و دارد آن را می‌شوید. می‌دانید که ایران کشوری کم‌آب است و با بحران کم‌آبی مواجه است. آیا از پدر می‌خواهید شیر آب را ببندد؟

با این مثال‌ها، ذهن دانش‌آموزان با مفهوم مسئولیت‌پذیری به خوبی آشنا می‌شود.

اگر امکانات کلاس آموزشی به شما اجازه می‌دهد، با نشان دادن چند اسلاید یا حتی چند تصویر چاپ‌شده، دانش‌آموزان را به تفکر بیشتر وادارید؛ مثلاً تصویر سواحل خزر که متأسفانه گاهی مملو از زباله‌های کوچک و بزرگ است! جنگل‌هایی که درختان سوخته و زباله‌های انبوه دارند! تصویرهایی از آثار تاریخی که با دست‌نوشته و امضاهای بعضی از گردشگران چهره‌ی زشتی پیدا کرده‌اند و تصویرهایی از بی‌مسئولیتی‌های اجتماعی که می‌توانید با کمی جست‌وجو در اینترنت پیدا کنید.

حال از دانش‌آموزان بخواهید به همه‌ی این مثال‌ها و موقعیت‌ها فکر کنند و بگویند اگر ما در این موقعیت‌ها

مجموعه مطالب مهارت‌های زندگی که در این دوره‌ی ماهنامه نوشته شد، عبارت‌اند از:

۱) مهارت‌های لازم برای زندگی بهتر (شماره‌ی ۱)

۲) مهارت خودشناسی را چگونه بیاموزیم؟ (شماره‌ی ۲)

۳) آموزش مهارت ارتباط مؤثر (شماره‌ی ۳)

۴) مهارت تصمیم‌گیری (شماره‌ی ۴)

۵) مهارت حل مسئله (شماره‌ی ۵)

۶) مهارت کنترل خشم (شماره‌ی ۶)

۷) مهارت کنترل استرس در کودکان (شماره‌ی ۷)

۸) مسئولیت‌پذیری (شماره‌ی ۸)

در این مطالب نوشتیم که چگونه می‌توانید این مهارت‌ها را به دانش‌آموزانتان بیاموزید. در آخرین شماره‌ی این دوره پیشنهاد می‌کنیم همین مهارت‌ها را در خود بسنجید و اگر فکر می‌کنید در یکی از این زمینه‌ها در رفتارهای خود کم و کاستی دارید، آن‌ها را رفع کنید. در بسیاری از موارد همان تمرین‌های ذکر شده می‌تواند شما را یاری کند. هیچ کس از خطا مبرا نیست. در نهایت توصیه‌ی ما به معلمان عزیز، به‌خصوص معلمان جوان‌تر، این است که هر چه زودتر به این مهارت‌ها مسلط شوند. واقعیت این است که اگر معلمی خودش مهارت کافی برای زندگی کردن نداشته باشد، نمی‌تواند آن مهارت‌ها را به دانش‌آموزانش بیاموزد.

کاری نکنیم، چه می‌شود؟

برای آن‌ها توضیح دهید که همه‌ی ما انسان‌ها در برابر خود و دنیای اطرافمان مسئولیت داریم. **از دانش‌آموزان بپرسید:** تصور کنید ما انسان‌ها نسبت به هم بی تفاوت باشیم و به یکدیگر کمک نکنیم. مواظب جنگل‌ها و سواحل و طبیعت نباشیم، آب، برق و گاز را بی‌رویه مصرف کنیم و برای بهتر شدن شرایط زندگی خود و دیگران تلاش نکنیم، چه اتفاقی می‌افتد؟ آیا در دنیایی که پر باشد از آدم‌های بی تفاوت و بی‌مسئولیت، می‌توان زندگی کرد؟ پاسخ‌های دانش‌آموزان را بشنوید و فرصت دهید آن‌ها به مفهوم مسئولیت‌پذیری و بی‌مسئولیتی فکر کنند.

نکته‌ی مهم

مهارت‌های زندگی با تمرین ایجاد می‌شوند. صحبت کردن، به تنهایی، تأثیر زیادی در ایجاد مهارت ندارد. مهارت‌ها باید با روش‌هایی مثل نمایش یا موقعیت‌های خاص تمرین شوند.